

Ružica Rebrović-Habek
OŠ braće Radić, Zagreb

Zvjezdana Dukić
Samostalni istraživač, Zagreb

Komuniciranje stripom: analiza sata medijske pismenosti u školskoj knjižnici

Sažetak

Cilj ovog istraživanja je ispitati kako učenici osnovne škole ocjenjuju nastavni sat medijske pismenosti u školskoj knjižnici te istovremeno testira jednostavan model za vrednovanje nastavnog procesa u knjižnici koji bi ubuduće mogao poslužiti knjižničarima za poboljšanje knjižnične prakse. Tema nastavnog sata bila je strip kao medij, a nastava je planirana i izvedena u suradnji školske knjižničarke s razrednom učiteljicom. Nastava se sastojala od četiri metodičke jedinice:

- a) upoznavanje učenika s likovima stripa Durica uz korištenje lutaka,*
- b) poučavanje o elementima stripa uz aktivnosti za učenike,*
- c) izrada foto-stripa uz korištenje aplikacije Comic Life,*
- d) provjeravanje znanja putem aplikacije Plickers.*

Nastavni sat je istraživan primjenom mješovite metodologije, a empirijski podatci su prikupljeni primjenom kvantitativnih i kvalitativnih metoda. Nakon svake nastavne faze provedena je kratka anketa u kojoj se tražilo da učenici odgovore koliko su bili zadovoljni sadržajem nastave i aktivnostima. Pitanja su bila formulirana pomoću Likertove ljestvice, a grafički izgled kviza bio je prilagođen dobi učenika. Nakon završetka cjelokupne nastave proveden je kratki grupni intervju (fokus grupa) sa sedam učenika kako bi se dobio bolji uvid u njihovo viđenje nastave o stripu, atraktivnost pojedinih dijelova nastave te zadovoljstvo vlastitim sudjelovanjem u nastavi. Kvantitativni podatci (anketa) analizirani su primjenom deskriptivne statistike, a kvalitativni podatci (grupni intervju) analizirani su metodom tematske analize. Na temelju rezultata istraživanja može se zaključiti da je velika većina učenika bila zadovoljna nastavom jer su se dobro osjećali tijekom cijelog nastavnog sata te da su im se najviše svidjele aktivnosti provjera znanja s Plickersima i rad na foto-stripu uz korištenje aplikacije Comic Life. Učenici su uglavnom bili zadovoljni svojim radom, a neki su pokazali da ubuduće žele postići bolje rezultate u kvizu znanja. Rezultati ovog istraživanja mogu također poslužiti kao empirijska evidencija za praksu školskih knjižničara utemeljenu na dokazima.

Ključne riječi: knjižnična nastava, zadovoljstvo učenika, web 2.0 alati, praksa utemeljena na dokazima, empirijsko istraživanje

Vrednovanje rada školskih knjižnica nužna je prepostavka njihovog kontinuiranog razvoja i poboljšanja programa i usluga. Ocjenjivanje rada knjižnice pružit će bolji uvid učenicima, nastavnicima, knjižničarima i široj obrazovnoj zajednici u doprinosu knjižnice učenju i

poučavanju, a isto tako pružiti knjižničarima jasniji uvid u mogućnosti daljnog razvijanja i unapređivanja knjižničnih programa i usluge (IFLA, 2015). Obaveza vrednovanje rada školske knjižnice (kvantitativnog i kvalitativnog) navedena je također u Standardu za školske knjižnice u Hrvatskoj (Ministarstvo prosvjete i športa RH, 2000). Odgovor na pitanje kako vrednovati knjižnice u svrhu unapređivanja knjižnične djelatnosti mogao bi se pronaći u pristupu knjižničarstvu kao profesionalnoj praksi.

Osnovni cilj ovog istraživanja je ispitivanje efikasnosti nastave medijske pismenosti u nižim razredima osnovne škole u svrhu poboljšanja obrazovne funkcije školskih knjižnica i optimiziranja nastave s obzirom na obrazovne potrebe i interes učenika. Očekuje se da istraživanje pokaže kako učenici nižih razreda osnovne škole doživljavaju nastavu medijske pismenosti u školskoj knjižnici, koje komponente nastave nalaze zanimljivim te kako su zadovoljni vlastitim radom i sudjelovanjem u nastavi.

Predmet ovog istraživanja nastavni je sat na temu stripa kao medija koji je planiran u suradnji školske knjižničarke s učiteljicom razredne nastave, a izведен je u školskoj knjižnici. Ovaj nastavni sat izabran je za istraživanje jer ukazuje na obrazovnu ulogu školskih knjižničara, dobru suradnju s učiteljima razredne nastave te primjenu tehnologije u obrazovnim procesima. Cilj ovog rada je ponuditi jednostavan model procjenjivanja efikasnosti školskih knjižničara u obrazovnim aktivnostima u školi, te podijeliti to iskustvo s kolegama unutar knjižničarske profesije.

Obrazovna uloga školskih knjižničara

S naglim razvojem tehnologije, pojavom Interneta i elektronskih izvora informacija školski knjižničari napuštaju svoju dugogodišnju ulogu 'čuvara knjižničnih zbirk' i počinju se aktivno uključivati u obrazovne procese u školama. Obrazovna uloga školskih knjižničara jasno je izražena u standardima za školske knjižnice kod nas i u svijetu. Prema Standardu za školske knjižnice u Hrvatskoj (Ministarstvo znanosti, obrazovanja i športa RH, 2000) od školskih se knjižničara, pored obavljanja profesionalnih knjižničarskih dužnosti i poticanja čitanja, očekuje da aktivno sudjeluju u poučavanju učenika informacijskoj i medijskoj pismenosti. Također se očekuje da knjižničari planiraju i izvode svoje nastavne aktivnosti u suradnji s učiteljima i nastavnicima škole. Literatura o obrazovnim ulogama školskih knjižničara obilna je i raznolika po temama koje se obrađuju (Chu, 2009; Warning et al., 2013; Lo et al., 2014; Gavigan and Curry Lance, 2015; Lupton, 2016; Zorica & Dukić, 2016; Buchanan, 2016; Johnston, 2017). Chu (2009) je istraživao proces projektnog istraživačkog učenja učenika u osnovnoj školi u Hong Kongu. Istraživanje je provedeno u suradnji školskog knjižničara s učiteljima iz nekoliko predmeta i s roditeljima. Autor je analizirao ishode učenja iz perspektive svih sudionika nastavnog procesa uključujući i učenika i zaključio da je model poučavanja primijenjen u ovom akcijskom istraživanju značajno doprinio učenju i postignuću učenika. Buchanan (2016) analizira istraživanja o informacijskoj pismenosti, motivacijama učenika i istraživačkom učenju u osnovnim i srednjim školama i zaključuje da postoji potreba za kvalitativnim studijama u tom području koje bi se fokusirale na modele učenja koji su orijentirani na učenike, te na iskustva u učenju iz učeničke perspektive. Hobbs & Frost su Warning et al. (2013) istražuju radne obaveze i profesionalno usavršavanje školskih

knjižničara u osnovnim i srednjim školama u Hong Kongu, te uspoređuju njihove obrazovne uloge i obaveze, količinu vremena posvećenog predmetnoj nastavi u odnosu na vrijeme posvećeno nastavi informacijske pismenosti i profesionalnom radu u knjižnici. Lo et al. (2014) istražuju i uspoređuju uloge školskih knjižničara kao stručnjaka za informacijsku pismenost u školama u Hong Kongu, Japanu, Kini, Južnoj Koreji i Tajvanu i zaključuju da učitelji, nastavnici i ravnatelji često ne razumiju obrazovne uloge školskih knjižničara i ne pružaju im dostatnu podršku u obavljanju tih uloga. Studija autora Zorica & Dukić (2016) ispituje uloge školskih knjižničara u osnovnim školama u Hrvatskoj i ukazuje na aktivno sudjelovanje knjižničara u nastavnim procesima škola. Autori Gavigan & Curry Lance (2015) i Lupton (2016) ispituju uloge i doprinose školskih knjižničara učenju i poučavanju iz perspektive ravnatelja škola i zaključuju da su ravnatelji svjesni važnosti uloge knjižničara u procesima obrazovanja u školama. Zanimljiva je i studija autorice Johnston (2017) koja ispituje koja znanja i vještine su potrebne školskim knjižničarima kako bi mogli profesionalno podržavati nastavu i učenje u STEM (science, technology, engineering, and mathematics) područjima. Rezultati istraživanja su pokazali da bi knjižničari trebali imati znanja o korištenju tehnologije za potrebe poučavanje i učenja u STEM područjima, posjedovati vještine u poučavanju korištenja digitalnih izvora informacija te znati kako biti u tijeku s razvojem novih tehnologija.

Partnerstvo i timski rad školskih knjižničara s učiteljima i nastavnicima

Partnerstvo i timski rad školskih knjižničara s učiteljima i nastavnicima u poučavanju može značajno doprinijeti kvaliteti obrazovnog procesa, time što se članovi tima, koristeći svoja različita znanja i iskustva, međusobno nadopunjaju u procesima planiranja i izvođenja nastave (IFLA, 2015). Standard za školske knjižnice u Hrvatskoj (Ministarstvo prosvjete i športa RH, 2000) također sugerira suradnju školskih knjižničara s učiteljima i nastavnicima na pripremi i provedbi nastavnih sati, radionica i školskih projekata.

Tema partnerstva i timskog rada knjižničara s učiteljima je predmet velikog broja istraživanja. Monteil-Overall (2005) razvila je teoriju o pojmu partnerstva i timskog rada u području knjižničarstva za razredne nastavnike i školske knjižničare. Prema toj teoriji osnovna obilježja partnerstva razrednog nastavnika i školskog knjižničara su zajedničke ideje i način razmišljanja, zajedničko planiranje i zajedničko izvođenje nastave u kojoj su predmetni kurikulum i knjižnični kurikulum integrirani i međusobno se nadopunjaju. Prepostavke uspješne suradnje su kolegjalnost, uzajamno poštovanje i povjerenje među partnerima. Istraživanja pokazuju da timski rad knjižničara s nastavnicima u planiranju i izvođenju nastave doprinosi kvaliteti poučavanja i učenja i pozitivno utječe na postignuća učenika u školama (Haycock, 2007; Achterman i Loertscher, 2008; Bush i Jones, 2010; Cooper i Bray, 2011; Moreillon, 2013; Baker, 2016). Chu (2009) istražuje proces timske razredne nastave u koju je ugrađeno poučavanje informacijske pismenosti i zaključuje da suradnja predmetnog učitelja sa školskim knjižničarom i podrška ravnatelja škole značajno doprinose uspješnom ugrađivanju nastave informacijske pismenosti u istraživačko učenje. Zanimljivo je da i razredni nastavnici nakon iskustva partnerstva i timskog rada sa školskim knjižničarom jasnije uviđaju doprinos školskog knjižničara nastavi i pokazuju interes za daljnju suradnju. Lo et al., (2014) su istraživali suradnju školskih knjižničara s nastavnicima u pet zemalja Istočne

Azije (Hong Kong, Šangaj, Soul, Taipei, Tokio) i zaključili da školski knjižničari najčešće surađuju s nastavnicima u promoviranju čitanja i razvijanju knjižničnih zbirk, a rjeđe surađuju u poučavanju informacijske pismenosti.

Partnerstvo i timski rad s razrednim nastavnicima dobra je prilika za školske knjižničare da povežu poučavanje informacijske i medijske pismenosti s kurikularnim sadržajima u razrednoj nastavi. Školski knjižničari u Hrvatskoj dobro su pripremljeni za suradnju s razrednim učiteljima i predmetnim nastavnicima u svojim školama jer su obrazovani i kao knjižničari i kao nastavnici. Rezultati istraživanja provedenog sa školskim knjižničarima u osnovnim školama u Hrvatskoj (Zorica i Dukić, 2016) pokazuju da većina školskih knjižničara redovno ili povremeno planira i izvodi nastavu informacijske pismenosti u suradnji s razrednim učiteljima i nastavnicima, a često im pomaže i u kreiranju obrazovnih aktivnosti u poučavanju informacijske pismenosti. Više od polovice školskih knjižničara, koji su sudjelovali u istraživanju, smatra da ravnatelj škole i nastavnici razumiju ulogu školskih knjižničara u obrazovnim procesima škole i podržavaju knjižničare u radu. Ovi rezultati o suradnji školskih knjižničara s učiteljima u osnovnim školama u Hrvatskoj uglavnom podržavaju rezultate jedne ranije studije (Udina, 2014) prema kojoj većina školskih knjižničara surađuje s razrednim učiteljima u realiziraju nastave u sklopu školskih obaveznih programa, a mnogi pomaže učiteljima i u pripremi nastave.

Primjena tehnologije u poučavanju

Primjena tehnologije u školskim knjižnicama tema je koja je višestruko istraživana i raspravlјana u znanstvenoj i stručnoj literaturi u školskom knjižničarstvu. Teoretičari i istraživači u knjižničarstvu ističu da su školski knjižničari, sa svojim pedagoškim i knjižničarskim kvalifikacijama, te iskustvom rada u suradnji s nastavnicima, u poziciji da preuzmu vodeću ulogu u primjeni tehnologije u procesu učenja i poučavanja u svojim školama (Asselin, 2005; Asselin and Doiron 2008; Everhart i Dresang, 2006; Hanson-Baldauf i Hughes-Hassell, 2009; Johnston, 2012; Luetkemeyer, 2017). Školski knjižničari svojoj tradicionalnoj ulozi informacijskih stručnjaka pridružuju ulogu stručnjaka u primjeni suvremenih tehnoloških alata u procesu poučavanja i učenja (Wina, 2016). Nadalje, kompetencije školskih knjižničara u korištenju novih tehnologija (npr. Web 2.0 alata) omogućuju im uspješnu suradnju s nastavnicima-specijalistima za korištenje tehnologije u nastavi (Branch-Mueller & DeGroot, 2011; Wine, 2016). U suradnji s nastavnicima (razredni nastavnici i specijalisti za primjenu tehnologije u poučavanju) školski knjižničari planiraju i izvode nastavu informacijske, medijske i tehnološke pismenosti i kreiraju razne poticajne aktivnosti za učenike (AASL, 2009).

Iako se u važećim Standardima za školske knjižnice u Hrvatskoj (Ministarstvo prosvjete i športa RH, 2000) tehnologija spominje isključivo u kontekstu formiranja knjižničnih zbirk i osiguravanja pristupa informacijama na različitim medijima, školski knjižničari u Hrvatskoj svjesni su da suvremena tehnologija nudi veliki izbor alata koji su pogodni za poučavanje učenika informacijskoj i medijskoj pismenosti. Rezultati istraživanja o korištenju tehnologije školskih knjižničara u Hrvatskoj (Udina, 2014) pokazuju da školski knjižničari u svom poslu svakodnevno koriste tehnologiju za potrebe upravljanja knjižničnim zbirkama, pružanja

informacija o knjižnici i službeno komuniciranje elektronskom poštom. Nadalje, rezultati pokazuju da školski knjižničari samo povremeno koriste tehnologiju za pripremanje nastave, rad s učenicima i nastavnicima, te za rad na projektima i u timskom radu. Autorica zaključuje da školski knjižničari još uvijek nedovoljno koriste tehnologiju, često zbog nedostatka sredstava i opreme, a ponekad i zbog otpora korištenju tehnologije. Iako nema nekih novijih empirijskih istraživanja o korištenju tehnologije školskih knjižničara u Hrvatskoj, postoje i neki drugi indikatori stava školskih knjižničara prema korištenju novih tehnologija u profesionalne svrhe. Dobri pokazatelji interesa školskih knjižničara za korištenje tehnologije u svrhu poučavanja informacijske i medijske pismenosti su knjižničarski profesionalni skupovi na kojima je prikazano niz primjera dobre prakse u primjeni različitih tehnologičkih alata u svrhu poučavanja, te veliki interes za brojne radionice vezane za korištenje novih tehnologija u knjižnicama (Saulačić, 2017; Šušnjić, 2018). Školski knjižničari u Hrvatskoj aktivno su uključeni u e-poučavanje i koriste CARNETOV sustav za online učenje Loomen na kojem publiciraju i pohranjuju svoje nastavne jedinice (Tam et al., 2017).

Knjižničarstvo kao praksa utemeljena na dokazima (Evidence-based practice)

Knjižničarstvo kao praksa, utemeljena na dokazima, strategija je razvoja knjižnica koja objedinjuje vrednovanje različitih funkcija knjižnice s primjenom rezultata vrednovanja različitih djelatnosti knjižnice u svrhu donošenja odluka utemeljenih na iskustvu i unapređivanja knjižničnih programa i usluga. Praksa utemeljena na dokazima polazi od prikupljanja i analiziranja različitih tipova empirijskih podataka kao što su knjižnične statistike dobivene iz knjižnično-informacijskog sustava, nastavni modeli iz knjižničnog poučavanja, radovi učenika vezani uz knjižničnu nastavu, dokumentacija informacijsko-referalne djelatnosti knjižničara, te povratne informacije o radu knjižnice od korisnika knjižnice (IFLA, 2015). Ideja o knjižničarstvu kao profesionalnoj praksi utemeljenoj na raznovrsnim empirijskim pokazateljima (statistike, komentari korisnika, istraživanja) potekla je iz medicinskih knjižnica (Eldredge, 2000) i vrlo brzo se proširila u sva područja knjižničarstva i informacijskih znanosti. Ubrzo su se i školski knjižničari zainteresirali za novi pristup knjižničarstvu koji im može pomoći da sistematski procjenjuju, nadopunjaju i razvijaju knjižnične programe i usluge (Everhart, 2006; Todd, 2009; Cahill i Richey, 2012; Richey, 2014).

Todd (2009) je kategorizirao tipove empirijske evidencije na kojoj se zasniva praksa utemeljena na dokazima u školskim knjižnicama, kao prikupljanje triju tipova empirijskih podataka: *podatci za praksu* (rezultati empirijskih istraživanja), *podatci iz prakse* (iskustva knjižničara u profesionalnom radu), *podatci kao rezultat prakse* (povratne informacije od korisnika). Ta je kategorizacija pojasnila koje sve izvore empirijskih materijala školski knjižničari mogu koristiti i time ujedno i pomogla školskim knjižničarima u sistematicnom prikupljanju podataka o knjižničnoj praksi. Toddova kategorizacija je pomogla i istraživačima koji proučavaju taj fenomen u školskom knjižničarstvu. Zanimljivi su rezultati studije o iskustvu školskih knjižničara s praksom utemeljenom na dokazima (Richey, 2014), koji pokazuju da školski knjižničari primjenjuju pojedine komponente tog pristupa knjižničarskoj struci, kao što su korištenje profesionalne literature i neformalno prikupljanje

podataka od korisnika, ali da vrlo mali broj knjižničara prikuplja podatke koji su povezani s učenjem.

U kontekstu primjene knjižničarstva kao prakse utemeljene na dokazima posebno je zanimljiva studija o iskustvu australskih knjižničara (Gillespie et al., 2017). Iako je ovo istraživanje provedeno na uzorku knjižničara u sveučilišnim i gradskim knjižnicama rezultati istraživanja su zanimljivi i lako se mogu primijeniti i na školske knjižnice. Prema rezultatima ovog istraživanja knjižničari su tijekom svog profesionalnog rada koristili šest tipova izvora informacija/dokaza na temelju kojih su donosili odluke i provodili svoj praktičan rad u knjižnici: *promatranje* (ponašanje i demografske karakteristike korisnika), *povratne informacije korisnika*, *interakcije s kolegama iz profesije*, *istraživačku literaturu*, *knjižnične statistike* i *vlastitu intuiciju baziranu na znanju i iskustvu*.

Iako se pojam knjižničarstva kao prakse utemeljene na dokazima eksplicitno ne spominje u diskusijama i profesionalnoj literaturi školskih knjižničara u Hrvatskoj pojedini elementi tog pristupa mogu se uočiti i u radu školskih knjižničara kod nas. Prezentacije primjera iz prakse (primjeri iz prakse ili primjeri dobre prakse) i vođenje radionica na različitim stručnim okupljanjima školskih knjižničara u Hrvatskoj, mogu se uzeti kao primjer „podataka iz prakse“ prema kategorizaciji tipova empirijske evidencije koju je predložio Todd (2009). Kada je riječ o empirijskim istraživanjima u području prakse u školskom knjižničarstvu u Hrvatskoj zanimljiva je studija o potrebi učenika srednje stručne škole za programom informacijske pismenosti koji je intrakurikularan i izvodi se u suradnji s predmetnim nastavnicima (Cvjetković, 2017). Rezultati istraživanja su potvrdili takvu potrebu i time predstavljaju empirijsku evidenciju za školske knjižničare u planiranju programa knjižnice. Na temelju prikazane literature, može se zaključiti, da školski knjižničari u svijetu i u Hrvatskoj surađuju s razrednim učiteljima i nastavnicima u planiranju i izvođenju nastave informacijske i medijske pismenosti i da pritom koriste nove tehnologije. Kada je riječ o pristupu knjižničarstvu, kao profesionalnoj praksi utemeljenoj na raznovrsnim empirijskim pokazateljima, zaključak je da su studije koje istražuju i analiziraju efektivnost različitih obrazovnih sadržaja i aktivnosti školskih knjižnica raširene u svjetskoj literaturi u području školskog knjižničarstva. Slične studije su u Hrvatskoj vrlo rijetke pa je stoga osnovni zadatak ovog istraživanja da popuni prazninu u domaćoj istraživačkoj literaturi.

Metodologija istraživanja

Cilj ovog istraživanja je ispitati kako učenici nižih razreda osnovne škole ocjenjuju nastavu medijske pismenosti u školskoj knjižnici i koje nastavne metode povoljno utječu na interes učenika za nastavne sadržaje i motivaciju da aktivno sudjeluju u nastavi.

Nadalje, zadatak ovog istraživanja je i da testira jednostavni model za mjerenje i vrednovanje obrazovne djelatnosti školske knjižnice kako bi taj model mogao poslužiti školskim knjižničarima u svrhu poboljšanja njihove profesionalne prakse.

U skladu s ciljevima istraživanja formulirana su sljedeća istraživačka pitanja:

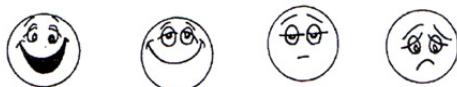
1. Kako učenici drugog razreda osnovne škole doživljavaju nastavu medijske pismenosti u školskoj knjižnici, koje komponente nastavne jedinice nalaze zanimljivima, te kako su zadovoljni vlastitim radom i sudjelovanjem u nastavi?

2. Kako prikupljati empirijske podatke o efikasnosti nastave medijske pismenosti u školskoj knjižnici za potrebe prakse utemeljene na dokazima?

U istraživanju je primjenjen mješoviti metodološki pristup jer taj pristup kombinira kvantitativne i kvalitativne metode prikupljanja empirijskih podataka. Osnovna prednost ovog metodološkog pristupa je da omogućuje cijelovito razumijevanje predmeta istraživanja zahvaljujući različitim perspektivama koje pružaju kvantitativne i kvalitativne metode (Creswell, 2003; Ary, Jacobs, i Sorenson, 2010; Bowles-Terry, 2012). Kvantitativni podaci su prikupljeni metodom ankete. Nakon završetka svake metodičke jedinice provedena je kratka anketa sa samo jednim pitanjem za učenike o njihovom zadovoljstvu s nastavom i aktivnostima. Pitanja u anketi bila su formulirana korištenjem Likertove ljestvice procjene, a grafički izgled ankete bio je prilagođen dobi učenika (Slika 1). Naime, učenicima je bilo ponuđeno da svoje procjene nastavnog sadržaja iskažu na vizualnoj ljestvici različitih emocionalnih ekspresija (tzv. Smiley) koje se sastojala od četiriju izraza raspoloženja ('jako sretan', 'sretan' 'tužan', 'jako tužan'). Upitnici u kojima se ponuđeni odgovori na pitanje umjesto tekstrom prezentiraju slikom često se koriste u istraživanjima u kojima su ispitanici mlađa djeca. Osnovni je razlog korištenja slike umjesto teksta kako bi djeca bolje razumjela kako izabrati odgovor na pitanja, a isto tako da se pomogne djeci slabijih čitalačkih sposobnosti da izaberu odgovor koji odgovara njihovoj procjeni (Dukić, 2007; Reynolds-Keefer i Johnson, 2011; Kuščević, 2016).

1.Razgovor o likovima iz stripa Durica

Kako se osjećaš nakon ove aktivnosti u knjižnici?

Slika 1. Vizualna anketa

Kvalitativni podaci prikupljeni su primjenom fokus grupe koja je provedena sa sedam učenika nakon završetka cjelokupnog nastavnog sata. Fokus grupa je trajala relativno kratko (10-15 minuta) kako bi se održala pažnja djece u dobi od osam godina. Pitanja u fokus grupi bila su sastavljena tako da potaknu učenike na razgovor o tome koje aktivnosti nastavnog sata su im bile posebno zanimljive i atraktivne, kako su zadovoljni vlastitim sudjelovanjem i radom tijekom nastavnog sata i smatraju li da mogu poboljšati svoj rad u idućim satovima u knjižnici. Razgovor u fokus grupi je snimljen u audio formatu uporabom pametnog telefona i pohranjen kao MP3 datoteka.

Kvantitativni podaci prikupljeni metodom ankete obrađeni su primjenom deskriptivne statistike. Kvalitativni podaci prikupljeni pomoću fokus grupe i pohranjeni u audio formatu najprije su transkribirani u tekstualni format i nakon toga su analizirani primjenom metode koja se naziva tematska analiza (Braun & Clarke, 2006). U skladu s propisanom procedurom za tematsku analizu prikupljeni podaci su najprije analizirani kako bi se identificirale teme i nakon toga su svi podaci kodirani i raspoređeni u tematske grupe.

U istraživanju je primijenjen tzv. namjerni uzorak kako bi se izbor sudionika istraživanja uskladio s ciljevima istraživanja. Uzorak se sastojao od 22 učenika drugog razreda osnovne škole, od toga 14 djevojčica i 8 dječaka. Istraživanje je provedeno tijekom jednokratne dvosatne nastave medijske pismenosti u školskoj knjižnici.

Struktura nastavnog sata i procesi

Uspjeh nastavnog sata u knjižnici, kao i u ostalim predmetima, ovisi o načinu i kvaliteti pripremanja školskog knjižničara za nastavu. Pripremanje za nastavu u knjižnici, započinje na početku školske godine izradom godišnjeg plana. Posebno je važno uskladiti se i dogovoriti s predmetnim i razrednim učiteljicama i učiteljima budući da je školski knjižničar dio tima i potpora nastavnom procesu. Planiranje nastavnih sati obuhvaća proučavanje nastavnog programa po kojem će učitelji s kojima je dogovorena suradnja raditi, prikupljanje i čitanje stručne literature, upoznavanje udžbenika i priručnika, nabavljanje i izrađivanje nastavnih sredstava i pomagala, te vremensko usklađivanje. Pri tome treba iskoristiti iskustva i iz prethodnih školskih godina kao i nova znanja stečena cjeloživotnim obrazovanjem.

Školskom knjižničaru je dobra priprema za nastavu vrlo značajna radi dobre strukturiranosti nastavnog sata te učinkovitog upravljanja vremenom. Primjenom kvalitetnih nastavnih metoda, te uporabom raznih novih tehnologija i Web 2.0 alata, nastoji se motivirati učenike na učenje i rad, nastavnu jedinicu učiniti zanimljivijom, a istovremeno i razvijati informacijsku, medijsku i digitalnu pismenost učenika. Timskim radom školskog knjižničara i učitelja omogućuje se međupredmetno povezivanje sličnih ili zajedničkih nastavnih sadržaja (informacijska, medijska, digitalna i čitalačka pismenost) i time se značajno smanjuje opterećenost učenika.

Nastavni sat, koji je predmet ovog istraživanje, planiran je kao nastavna jedinica u sklopu nastavnog predmeta Hrvatski jezik, povezivanjem dvaju nastavnih područja:

Književnost/Lektira i Medijska kultura/Dječji časopisi. U nastavnoj jedinici povezana je tema stripa kao medija s knjigom u stripu iz školske lektire pod naslovom Durica-Male ljubavi autora Ivice Bednjaneca. Glavna junakinja u knjizi je djevojčica Durica, i to je najčitanija knjiga u prvih četiri razreda u osnovnoj školi u kojoj je provedeno ovo istraživanje. Obrazovni cilj ove nastavne jedinice bio je upoznavanje učenika s dječjim časopisima i stripom, razlikovanje tih časopisa od ostalog tiska te poticanje učenika na čitanje stripa u časopisu. Tijekom izvođenja ove nastavne jedinice učenici su proučavali elemente stripa, slijed i povezanost događaja u stripu i vrste stripa. Zadaća sata bila je i bogaćenje rječnika, poticati suradnju među učenicima, razvijanje radnih navika te poštivanja sugovornika.

Nastavne metode korištene za potrebe nastavnog sata bile su tumačenje, razgovor, usmeno izlaganje, čitanje i pisanje te praktični rad, a nastavna pomagala bila su računalo s mrežnim pristupom, projektor, prezentacijski pano i pametni telefon. Korištena nastavna sredstva bila su živa riječ učenika i nastavnika, PowerPoint program, časopisi (SMIB, Moj planet, Prvi izbor i Radost), knjiga u stripu Durica-Male ljubavi, lutke Durice i Bibija, listići sa zadatcima, Web 2.0 alati Comic Life i Plickers, te kartice za Plickers.

Plickers je Web 2.0 alat namijenjen provjeri znanja učenika u razredu, putem anketa ili kratkih istraživanja, s automatskim prikupljanjem i analizom rezultata testiranja. Za

korištenje Plickersa potrebno je izraditi individualiziranu papirnatu karticu za svakog pojedinog učenika u razredu. Budući da se iste kartice u školskoj knjižnici koriste za više razreda, na poleđini svake kartice ispisano je ime jednog lika iz književnosti. Kartice izgledom podsjećaju na QR kodove. Nakon postavljenog pitanja učenici prikazuju svoje odgovore pravilnim položajem kartice, a knjižničarka, svojim pametnim telefonom, skenira sve kartice i tako prikuplja rezultate koji su nakon toga prikazani na prezentacijskom panou. Comic Life je Web 2.0 alat za kreiranje stripa. Sadrži različite fontove, predloške, oblačeće i etc.., jednostavan je za uporabu i školska knjižničarka ga često koristi za izradu priča u knjižnici, te za potrebe različitih školskih projekata.

Nastavni sat je bio usmjeren prema sljedećim ishodima učenja:

Kognitivni ishodi učenja - učenici će moći prepoznati i imenovati dječje časopise, koristiti se njima pomoću sadržaja, razumjeti što je strip, prepoznati elemente i vrste stripa, te razumjeti pojam knjiga u stripu.

Afektivni ishodi učenja - učenici će marljivo i disciplinirano rješavati zadatke, zastupati svoje stavove i uvažavati tuđe mišljenje, pomagati i podupirati ostale, kritičkim prosuđivanjem razvijati stav prema ispravnom ponašanju.

Psihomotorički ishodi učenja - učenici će razvijati vještine čitanja, pisanja i prikazivanja rezultata rada u skupinama; kroz skupni rad razvijat će vještine suradničkog učenja; razvijati vještinu komuniciranja na materinskom jeziku (spretnost u izražavanju); kroz skupni rad će izgrađivati socijalnu i građansku kompetenciju.

Izvođenje nastavnog proces slijedilo je principa GOO-a (Građanskog odgoja i obrazovanja), kroz društvenu dimenziju - upravljanje emocijama, a kroz ljudsko-pravnu dimenziju - suzbijanje neprihvatljivog ponašanja.

Tijek sata

Nastavni sat je organiziran od četiriju metodičkih jedinica:

- 1 uvodenje teme putem književnog djela i razgovor s učenicima o likovima iz knjige stripova o Durici uz korištenje lutaka,
- 2 izlaganje o karakteristikama stripa, uz korištenje PPT, popraćen razgovorom i aktivnostima za učenike,
- 3 grupni rad na kreiranju teksta za foto-strip uz prezentaciju i izradu zajedničkog foto-striпа korištenjem aplikacije Comic Life,
- 4 te na kraju, provjera znanja korištenjem aplikacije Plickers.

Najava teme i razgovor o likovima iz knjige u stripu o Durici. Na početku sata knjižničarka pozdravlja učenike uz pomoć dvije lutke (Durica i Bibi) i malog igrokaza. Slijedi razgovor o likovima *Durici i Bibiju* iz knjige u stripu *Durica* - Male ljubavi autora Ivice Bednjaneca, te o načinu na koji su sadržaji u ovom književnom djelu prezentirani (forma stripa).

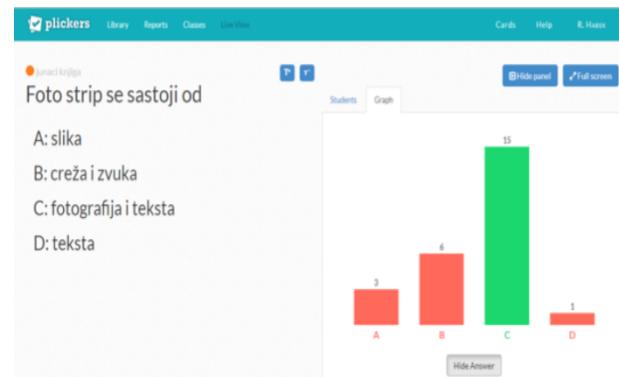
Poučavanje o stripu s aktivnostima za učenike (Obrada sadržaja i sinteza). Rad u ovoj metodičkoj jedinici započeo je razgovorom o osobinama i ponašanju glavnih likova u knjizi o Durici. Slijedilo je objašnjavanje što je strip, kako nastaje, od kojih se elemenata sastoji, kako

su u stripu prikazana različita raspoloženja likova i zvukovi, te koje teme se pojavljuju u stripovima. Tijekom nastave učenici su kroz različite aktivnosti primjenjivali novostečena znanja o stripu, identificirali karakteristike stripa na primjerima stripova u dječjim časopisima koje su pronašli u školskoj knjižnici, te izvodili zaključke o sličnostima i razlikama između različitih stripova.

Izrada foto-stripa (Stvaralački oblici rada). Učenici su podijeljeni u skupine od 4-5 i svaka grupa je dobila zadatak da pomoću fotografija njihovog razreda skinutih s Web stranice škole, kreira foto-strip. Svaka skupina je trebala odabrati fotografije koje žele koristiti u izradi foto-stripa, složiti ih po kronološkom redu, smisliti priču i napisati tekst uz svaku fotografiju. Predstavnici grupe su cijelom razredu prezentirali svoj rad i nakon toga je pomoću aplikacije Comic Life, napravljen njihov zajednički razredni foto-strip.

Provjera znanja. Posljednja metodička jedinica bila je provjera znanja o stripu usvojenog tijekom nastavnog sata, kao i provjera znanja o sadržaju knjige Durica - Male ljubavi, kako bi učiteljica razredne nastave dobila uvid u broj učenika koji su pročitali knjigu koja je u sastavu lektire za učenike drugog razreda. Provjera znanja provedena je u obliku kviza u kojem su učenicima ponuđena četiri moguća odgovora od kojih je samo jedan bio točan. Za provođenje kviza korištena je aplikacija Plickers. Pitanja u kvizu i mogući odgovori prikazani su na prezentacijskom panou, a učenici su svoje odgovore davali podizanjem kartice u zrak pazeći pritom da položaj kartice pravilno prikaže njihov odgovor. Knjižničarka je tada učitala odgovore skeniranjem kartica pomoću pametnog telefona i ubrzo se na prezentacijskom panou pojavio izvještaj o tome kako su učenici odgovorili na pitanja u kvizu, te koji su učenici točno odgovorili na pitanje (Slika 2.) i na kraju sumarni statistički prikaz točnih i netočnih odgovora (Slika 3.). Točni odgovori prikazani su u zelenoj, a netočni u crvenoj boji.

Slika 2. Točni (zeleno) i netočni (crveno) odgovori

Slika 3. Statistički prikaz svih odgovora

Domaća zadaća. Za domaću zadaću učenici su dobili zadatak izabrati jedan strip iz knjige Durica - Male ljubavi, nacrtati sebe u ulozi Durice i služeći se novim znanjima o stripu (zvuk, oblačići za različite situacije) izraditi svoj strip u kojem će na temelju zadanih ilustracija iz izvornog stripa (Slika 4) kreirati vlastitu priču (Slika 5).

Slika 4. Izvadak iz izvornog stripa Durica – Male ljubavi

Slika 5. Izvadak iz domaće zadaće

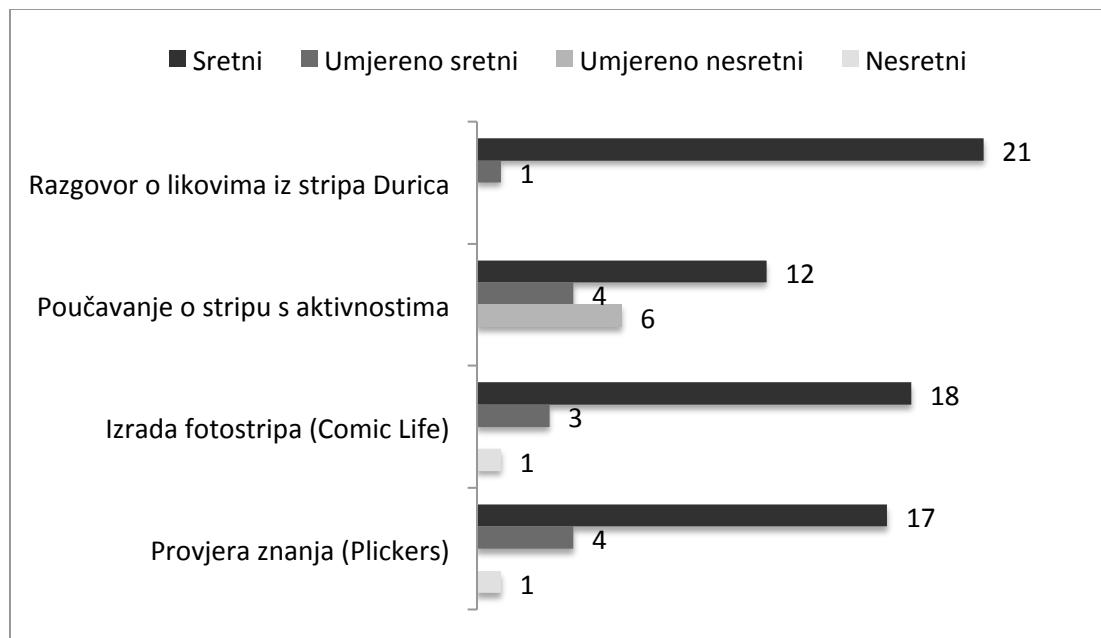
Prikaz i analiza rezultata istraživanja

Rezultati ankete pokazuju da se većina učenika dobro osjećala nakon izvođenja svake od četiriju metodičkih jedinice u sklopu sata o stripu kao mediju (Slika 6.). Najveći broj učenika osjećao se dobro nakon razgovora o likovima iz stripa Durica koji je poslužio kao uvod u nastavni sat. Tijekom razgovora o likovima iz stripa knjižničarka je koristila lutke Durice i Bibija i tako privukla pažnju učenika, potakla ih da aktivno sudjeluju u nastavi, a istovremeno proizvela opuštenu atmosferu u knjižnici. Premda istraživanja pokazuju da se odgajatelji u vrtićima i učitelji u osnovnim školama slažu da korištenje lutaka u nastavi poboljšava komunikaciju i socijalizaciju učenika u razredu, učitelji relativno rijetko upotrebljavaju lutke u nastavi (Korošec, 2015).

Metodička jedinica, koja se sastojala od direktnog poučavanje o elementima stripa kombiniranog s pitanjima i aktivnostima za učenike, bila je prihvaćena nešto slabije u usporedbi s ostalim dijelovima nastavnog sata. Budući da je ovaj segment nastave bio zahtjevniji, u smislu koncentracije i pažnje učenika i usvajanja novih znanja, moglo se očekivati da neki učenici neće naći veliko zadovoljstvo u tom dijelu nastave. Međutim, rezultati ankete nakon završetka te metodičke jedinice, pokazuju da je većina učenika dobro prihvatile taj dio nastave o stripu, i da je 73% (16) učenika bilo «sretno» ili «umjereno sretno» nakon te metodičke jedinice, dok je 27% (6) učenika bilo «umjereno nesretno». Bilo bi zanimljivo i korisno ustanovačiti koji su razlozi nezadovoljstva ovim segmentom nastave tih 6 učenika, kako bi se nastava ubuduće prilagodila i njihovim potrebama.

Rezultat o zadovoljstvu učenika s ovom metodičkom jedinicom ima neke sličnosti s rezultatima istraživanja provedenog tijekom nastave informacijske pismenosti učenika trećih razreda osnovne škole (Dukić, 2007) prema kojima su učenici izrazili najniži stupanj

zadovoljstva s najzahtjevnijim dijelom nastavnog procesa, a to je bila izrada prezentacije na temelju prikupljenih informacija.

Slika 6. Kako su se učenici osjećali nakon pojedinih tipova nastavnih aktivnosti - rezultati ankete

Nadalje, rezultati istraživanja pokazuju da se učenicima svidio zadatak kreiranja foto-stripa, koji je sadržavao pisanje teksta za foto-strip na zadane fotografije (rad u grupama), prezentiranje rezultata rada svake grupe i na kraju zajedničku izradu foto-stripa uz pomoć aplikacije Comic Life. Nakon završetka tog zadatka 95% (21) učenika je bilo «sretno» ili «umjерено срећно», a samo jedan učenik je bio «nesrećan».

Sličan rezultat u anketi dobiven je za aktivnost koja se sastojala u provjeri znanja putem aplikacije Plickers. Ova aktivnost razlikovala se od ostalih nastavnih komponenata jer je bila izrazito dinamična zahvaljujući primjeni aplikacije Plickers. Osnovna prednost aplikacije Plickers je pružanje brze povratne informacije učenicima i nastavnicima o postignutom uspjehu i atraktivno prezentirani izvještaji o rezultatima kviza. Učenici su vrlo brzo nakon davanja odgovora na postavljeno pitanje i skeniranja njihovih odgovora pomoću pametnog telefona mogli na prezentacijskom panou vidjeti rezultate kviza.

Rezultati istraživačke ankete pokazuju da se 95% (21) učenika dobro osjećalo nakon ove nastavne aktivnosti i bilo bi zanimljivo istražiti što je naviše utjecalo na zadovoljstvo učenika tijekom ove aktivnosti.

Kvalitativna analiza komentara učenika o tome koje aktivnosti nastavnog sata o stripu su im se posebno svidjele i kako su zadovoljni vlastitim sudjelovanjem i radom na satu pružila je dodatne informacije o radu i zadovoljstvu učenika i time pomogla istraživačima da bolje razumiju i objasne zašto su se neke aktivnosti učenicima više svidjele i je li to povezano sa zadovoljstvom učenika rezultatima vlastitog rada tijekom nastave.

Tematskom analizom kvalitativnih podataka dobivene su tri teme: najdraže aktivnosti nastavnog sata, zadovoljstvo vlastitim radom na satu i želja za poboljšanjem svog rada

ubuduće. Kvalitativni podaci su kodirani prema temama i dobiveni su rezultati koji su prikazani na Tablici 1.

Tablica 1. Tematska analiza razgovora o nastavnom satu putem fokus grupe

Teme	Rezultati kodiranja podataka (frekvencije)
Najdraže aktivnosti sa nastavnog sata	Testiranje znanja s aplikacijom <i>Plickers</i> (3) Izrada foto-stripa (3) Upoznavanje s likovima iz stripa (1) Poučavanje o elementima stripa (1)
Zadovoljstvo vlastitim radom na satu	Izrada foto-stripa (6) Provjera znanja putem kviza sa aplikacijom <i>Plickers</i> (6)
Želja za poboljšanjem svog rada ubuduće	Žele poboljšati rezultat u provjeri znanja s aplikacijom <i>Plickers</i> (2)

Kada je riječ o sadržaju i aktivnostima tijekom nastavnog sata medijske pismenosti, rezultati analize pokazuju da su se učenicima posebno svidjele aktivnost testiranje znanja s aplikacijom Plickers i izrada foto-stripa. Zanimljivo je da se većini učenika svidjela aktivnost vezana uz rad s aplikacijom Plickers i pored toga što je ta aktivnost predstavljala testiranje znanja o stripu koje su učenici stekli tijekom nastavnog sata, a također i provjeravanje jesu li pročitali zadani knjigu iz školske lektire na kojoj je nastavni sat zasnovan. Testiranje znanja često ne izaziva veliko oduševljenje kod mnogih učenika, ali prema rezultatu ovog istraživanja učenicima se ova aktivnost izuzetno svidjela i smatrali su je zabavnom. Ovakav rezultat sadržajne analize komentara učenika dobivenih fokus grupom slaže se s rezultatom ankete. Komentari učenika daju više informacija o tome kako su učenici doživjeli testiranje znanja s aplikacijom Plickers:

- «Meni se najviše svidjelo kad smo igrali igru s Plickersima.» (Učenica 1)
«Kad smo igrali onu igru Plickers, to mi se jako dopalo.» (Učenik 2)
«Meni se najviše sviđalo kad smo igrali onu igru s Plickersima.» (Učenica 6)

Zanimljivo je da troje učenika opisuje testiranje znanja s aplikacijom Plickers kao 'igranje igre' i da uopće ne spominju da je to bilo testiranje znanja. Potrebno je ovdje napomenuti da je školska knjižničarka koristila aplikaciju Plickers tako da je sačuvala privatnost učenika u odgovorima na pitanja. Naime, imena učenika zamijenila je imenima likova iz dječje literature, tako da su učenici vidjeli sve rezultate kviza, a je li njihov odgovor točan ili netočan, znali su samo oni. To je vjerojatno utjecalo na doživljavanje ove aktivnosti više kao zabavne igre nego kao puko testiranje znanja. Ovaj rezultat istraživanja potvrđuje nalaze nekih drugih istraživanja koja pokazuju da igrifikacija (gamifikacija) može biti dobra strategija učenja i poučavanje koja motivacijski djeluje na učenike i pokazuje im da učenje može biti za njih vrlo zabavna aktivnost (Lee and Hammer, 2011; Medica-Ružić i Dumančić, 2015).

Kreiranje foto-stripa bio je zadatak u kojem su učenici imali priliku iskazati kreativnost smisljanjem zanimljivih tekstova na ponuđene fotografije. Kako je taj zadatak bio ujedno i grupni rad to je bila prilika za učenike da budu opušteniji i da smisle neki zanimljiv i duhovit tekst. Bilo je grupa koje su na temu neke od ponuđenih fotografija razvili i konverzaciju u

kojoj je sudjelovalo svih pet likova sa slike. Sljedeća dva komentara ilustriraju interes učenika za ovu aktivnost:

«Meni se najviše dopalo kad smo morali sami napisati rečenice koje drugi govore u stripu.» (Učenik 4)

«Meni se jako dopalo što smo imali slike na panou i onda morali pisati strip.» (Učenica 5)

Upoznavanje s likovima u stripu Durica i upoznavanje s elementima stripa bile su najdraže aktivnosti za neke učenike. Upoznavanje s likovima iz stripa te razgovor o njima privukao je pažnju učenika time što su dobili priliku izraziti svoja mišljenja o različitim likovima iz knjige stripova o Durici, dok se poučavanje o elementima stripa sastojalo od izlaganja knjižničarke uz korištenje prezentacijskog programa PowerPoint i različitih aktivnosti tokom kojih su učenici povezivali naučeno gradivo s primjerima iz stripova u knjižničnoj zbirci. Dva komentara učenika odnose se na ta dva segmenta nastavnog sata:

«Danas mi je bilo jako lijepo kad smo razgovarali o Durici i svim drugim likovima.» (Učenik 1)

«Meni se najviše sviđalo kad smo upoznavali strip.» (Učenica 7)

U odgovorima na pitanje kako su zadovoljni vlastitim sudjelovanjem i radom tijekom nastavnog sata i smatraju li da ubuduće žele i mogu poboljšati svoj rad učenici su se uglavnom osvrtni na izradu foto-stripa i na provjeru znanja putem kviza uz korištenje aplikacije Plickers.

«Pa jako sam zadovoljna (s foto-stripom), bile su neke smiješne riječi pa su se svi smijali.» (Učenica 6)

«Zadovoljan sam, ja mislim da smo dobro napravili foto-strip.» (Učenik 4)

«Zadovoljan sam sa svojim foto-stripom.» (Učenik 1)

«Ja sam zadovoljna sa sobom, u kvizu sam imala samo jednu grešku i zadovoljna sam kako smo ja i moja prijateljica Barbara lijepi strip napravile.» (Učenica 5)

«Ja sam zadovoljna sa svime i sa stripom i sa *Plickersima*.» (Učenica 2)

«Meni je bilo super zato što nisam imala nijednu grešku i mislim da će sljedeći put isto tako napraviti.» (Učenica 7)

Iz komentara učenika vidljivo je da su zadovoljni svojim radom na izradi foto stripa i da su ponosni na svoj rad. S kvizom znanja su posebno zadovoljni oni učenici koji su imali malo neispravnih odgovora u kvizu i to je razumljivo. Učenici koji su postigli nešto slabije rezultate u kvizu znanja izrazili su želju da poboljšaju svoj rad u budućim kvizovima u knjižnici, ali su istovremeno napomenuli da su zadovoljni sa svojim radom na foto-stripu.

«Da, zadovoljan sam ali mislim da će sljedeći put bolje to napraviti. Imao sam dvije greške u Plickersu i mislim da će sljedeći puta to bolje napraviti. Zadovoljan sam sa svojim foto-stripom.» (Učenik 1)

«Mogao sam bolje zato što nisam baš imao puno odgovora na pitanja koja je knjižničarka postavljala i imao sam par grešaka u Plickersima. Zadovoljan sam (radom na foto-stripu), ja mislim da smo dobro napravili foto-strip.» (Učenik 4).

Zanimljiv je odgovor učenice koja je jako zadovoljna sa svime i napominje da je njoj važno da su i drugi sretni. Taj komentar pokazuje da je tijekom nastavnog sata među učenicima uglavnom vladalo dobro raspoloženje, na što ukazuju i rezultati istraživačke ankete.

«Ja sam jako zadovoljna, sve mi se činilo dobro, imala sam jednu grešku u kvizu ali to mi baš ne smeta, važno mi je da su i drugi sretni.» (Učenica 6)

Na temelju analize kvantitativnih i kvalitativnih podataka, prikupljenih tijekom provođenja nastave i nakon završetka nastave, moguće je izvesti i zaključak da je cjelokupni postupak vrednovanja nastave medijske pismenosti u školskoj knjižnici bio dobro prihvaćen od strane učenika i da je prikupljena empirijska evidencija proizvela rezultati koji su zanimljivi i korisni kako školskoj knjižničarki koja je planirala i izvodila nastavu tako široj zajednici školskih knjižničara u Hrvatskoj i u svijetu.

Zaključci i preporuke

Ovo istraživanje je pokušaj da se odgovori na pitanje kako vrednovati rad školskih knjižnica u svrhu unapređivanja knjižnične obrazovne djelatnosti u sklopu školskog obrazovnog sustava. Predmet istraživanje je nastavni sat medijske pismenosti u školskoj knjižnici, a sadržaj istraživanja bio je ispitivanje efikasnosti nastavnog sata o stripu kao mediju iz perspektive učenika. Od istraživanja se očekivalo da pokaže kako učenici nižih razreda osnovne škole doživljavaju nastavu medijske pismenosti u školskoj knjižnici, koje komponente nastave su im posebno zanimljive, te kako su zadovoljni vlastitim radom i sudjelovanjem u nastavi. Ovim istraživanjem se ujedno testirao i model prikupljanja empirijskih podataka tijekom samog procesa nastave, u svrhu pribavljanja empirijske evidencije, za potrebe prakse utemeljene na dokazima u školskim knjižnicama.

Nastavna jedinica medijske pismenosti na temu stripa koja je analizirana u ovom istraživanju odabrana je jer odražava obrazovnu ulogu školskog knjižničara, rezultat je dobre suradnje školske knjižničarke s učiteljicom razredne nastave i primjer je uspješne primjene Web 2.0 tehnologije u knjižničnoj nastavi. Nastavni sat je dinamičan budući da je školska knjižničarka organizirala nastavu kao četiri metodičke jedinice u kojima je primjenila različite nastavne metode i koristila različita nastavna pomagala.

Rezultati ankete koja je provedena nakon završetka svake od četiriju metodičkih jedinica pokazali su da se većina učenika dobro osjećala tijekom izvođenja svih segmenata nastavnog sata što ukazuje na dobru prilagođenost sadržaja nastave i nastavnih metoda dobi i interesima učenika. Budući da je segment poučavanja o stripu kombiniran s aktivnostima za učenike nešto slabije prihvaćen u usporedbi s ostalim metodičkim jedinicama knjižničarka može pokušati malo oživjeti taj segment nastave uvođenjem nekih novih nastavnih tehnika.

Rezultati nadalje pokazuju da je bilo vrlo malo učenika koji nisu bili sretni tijekom izvođenja

pojedinih nastavnih jedinica, ali i taj rezultat je koristan školskoj knjižničarki jer ju potiče da ispita razloge nezadovoljstva tih učenika i pokuša prilagoditi nastavnu i njihovim potrebama. Zanimljivi su i rezultati kvalitativne analize komentara učenika dobivenih fokus grupom. Rezultati analize pokazali su da se učenicima izuzetno svidio kviz znanja uz upotrebu aplikacije Plickers. Pokazalo se da su učenici testiranje znanja doživjeli kao igru i da su uživali u toj aktivnosti. To saznanje može potaknuti školsku knjižničarku da ubuduće šire koristi aktivnosti s elementima igre i tako dodatno motivira učenike i potakne ih na aktivno učenje. Učenicima se također svidjela aktivnost izrade foto-stripa koja je uvela komponentu kreativnosti u nastavni proces u kombinaciji s primjenom Web 2.0 alata (Comic Life) pri izradi zajedničkog stripa. Nadalje, učenici su najčešće bili zadovoljni svojim radom na izradi foto-stripa i svoji sudjelovanjem u aktivnosti testiranja s Plickersima. Učenici koji su željeli poboljšati svoj rad na idućem satu uglavnom su se referirali na svoj rezultat u aktivnosti testiranja znanja. Ovi rezultati jasno ukazuju na poticajnu ulogu tehnologije u učenju i aktivnosti učenika u procesima nastave (AASL, 2009) i daju jasnu poruku školskoj knjižničarki da se njezina strategija korištenja Web 2.0 tehnologije pokazala izuzetno uspješnom u radu s učenicima nižih razreda osnovne škole te da su korišteni Web 2.0 alati bili dobro izabrani i prilagođeni potrebama učenika i cijelokupnog obrazovnog procesa.

Rezultati ovog istraživanja mogu također poslužiti kao empirijska evidencija za praksu školskih knjižničara utemeljenu na dokazima. U radu je prikazan nastavni model iz knjižničnog poučavanja, detaljno su opisani nastavni procesi vezani uz primjenu tog modela nastave u školskoj knjižnici i na kraju prikazane i analizirane povratne informacije od strane učenika koji su sudjelovali u nastavi, obzirom na njihovo zadovoljstvo sa sadržajima i aktivnostima u sklopu nastavnog sata. Ovim radom prikupljena su dva tipa empirijske evidencije na kojoj se zasniva praksa utemeljena na dokazima u školskim knjižnicama (Todd, 2009), podaci iz prakse (iskustva knjižničara tijekom nastavnog sata u knjižnici) i podaci kao rezultat prakse (povratne informacija od učenika o tome kako su im se svidjeli pojedini sadržaji i aktivnosti u nastavnom satu).

Ovaj rad može biti koristan školskim knjižničarima pri planiranju nastavnih aktivnosti u knjižnici budući da rezultati istraživanja ukazuju na tipove nastavnih aktivnosti koje motiviraju učenje i aktivno sudjelovanje učenika u nastavi. Nadalje, rad nudi školskim knjižničarima model za jednostavno i brzo prikupljanje podataka o tome kako učenici doživljavaju pojedine komponente pojedinog nastavnog sat u školskoj knjižnici i ta saznanja im mogu pomoći u prilagođavanju knjižničnih nastavnih satova interesima i potrebama učenika. Istraživačima u području školskog knjižničarstva ovaj rad može biti poticaj da pokrenu slična istraživanja na temu obrazovnih djelatnosti školskih knjižničara na drugačijim uzorcima i u drugačijim okolnostima kako bi se postigao jasniji uvid u uloge školskih knjižničari u školskom obrazovnom sustavu.

Literatura

1. American Association of School Librarians. (2009). *Empowering Learners: Guidelines for School Library Programs*. Chicago, IL: American Library Association
2. Ary, D., Jacobs, L.C., and Chris Sorenson, C. K. (2010). *Introduction to Research in Education*. USA: Wadsworth.
3. Asselin, M. (2005). Teaching information skills in the information age: An

- examination of trends in the middle school,||*School Libraries Worldwide* 11 (1), pp. 17–36.
4. Asselin, M., and Dorion, R. (2008). Towards a transformative pedagogy for school libraries 2.0,||*School Libraries Worldwide*, 14(2), pp. 1–18.
 5. Achterman, D., & Loertscher, D. (2008). Where in the role are you anyway? *CSLA Journal*, 32 (2), pp. 10-13.
 6. Baker, S. (2016) From teacher to school librarian leader and instructional partner: a proposed transformation framework for educators of preservice school librarians, *School Libraries Worldwide*, 22(1), pp. 143-159.
 7. Bowles-Terry, M. (2012). Library instruction and academic success: A mixed-methods assessment of a library instruction program, *Evidence Based Library and Information Practice*, 7(1), pp. 82-95. Pretraženo 4. veljače 2017. na: <http://ejournals.library.ualberta.ca/index.php/EBLIP/article/view/12373>
 8. Branch-Mueller, J. and DeGroot, J. (2011). The power of Web 2.0: Teacher-librarian become school technology leaders, *School Libraries Worldwide*, 17(2), pp. 25-41.
 9. Braun, V. and Clarke, V. (2006). Using thematic analysis in psychology, *Qualitative Research in Psychology*, 3 (2), pp. 77-101.
 10. Bush, G. and Jones, J. B. (2010). *Tales out of school: Developing professional dispositions*. Westport, CT: Libraries Unlimited.
 11. Cahill, M. and Richey, J. (2012). *Integration of Evidence-based Library and Information Practice into school library education: A case study*, *School Libraries Worldwide*, 18(2), pp. 95-105.
 12. Chu, S. (2009). Inquiry project-based learning with a partnership of three types of teachers and the school librarian, *Journal of the American Society for Information Science and Technology*, 60 (8), pp. 1671-1686.
 13. Cooper, O.P. and Bray, M. (2011). School library media specialist – teacher collaborations: Characteristics, challenges, opportunities, *TechTrends*, 55(4), pp. 48-54.
 14. Creswell, J. W. (2003). *Research design: Qualitative, quantitative, and mixed methods approaches*, (2nd ed.). Thousand Oaks, CA: Sage.
 15. Cvjetković , M. (2017). Važnost provođenja programa informacijskog opismenjavanja unutar sustava srednoškolskog obrazovanja, *Knjižničar/ka*, 8(8), pp. 9-23.
 16. Dukic, Z. (2007). Teaching information literacy using children's literature, *Access*, 21(2), pp. 21-26.
 17. Eldredge, J.D. (2000) Evidence-based librarianship: The EBL process, *Library Hi Tech* 24(3), pp. 341-354.
 18. Everhart, N., Dresang, E. T. (2006). School library media specialists for the 21st century: leaders educated to make a difference.|| Paper presented at the Association for Library and Information Science Education National Conference, January 16–19. San Antonio, TX.
 19. Everhart, N. (2006). Principals' evaluation of school librarians: A study of strategic and nonstrategic evidence-based approaches, *School Libraries Worldwide*, 12(2), pp. 31-37.
 20. Gillespie, A. et al. (2017). What do Australian library and information professionals experience as evidence? *Evidence Based Library and Information Practice*, 12(1), pp. 97-108.
 21. Hanson-Baldauf, D. and Hughes-Hassell, S. (2009). The information and communication technology competencies of students enrolled in School Library Media Certification Programs, *Library and Information Science Research* 31(1), pp. 3–11.

22. Haycock, K. (2007). Collaboration: Critical success factors for student learning. *School Libraries Worldwide*, 13(1), pp. 25-35.
23. International Federation of Library Associations (2015). *IFLA School Library Guidance*, 2nd revised edition. Den Haag Netherlands: International Federation of Library Associations and Institutions. Pretraženo 15. ožujka 2017. na: <https://www.ifla.org/publications/node/9512>
24. Johnston, M. P. (2012). School librarians as technology integration leaders: Enablers and barriers to leadership enactment, *School Library Research*, 15(1).
25. Johnston, M.P. (2017). Preparing teacher librarians to support STEM education. Paper presented at the 46th International Association of School Librarianship 2017 Conference, Long Beach, California, USA, pp. 2-12.
26. Korošec, H. (2013). Studija procjene upotrebe lutke kao nastavnog sredstva u slovenskim školama. *Školski vjesnik : časopis za pedagogijsku teoriju i praksu*, 62(4), pp. 495-520.
27. Kuščević, D. (2016). Likovne preferencije učenika mlađeg školskog uzrasta s obzirom na sociodemografske značajke i učiteljsku procjenu dječijih sposobnosti, *Školski vjesnik : časopis za pedagogijsku teoriju i praksu*, 65(Tematski broj), str. 335-345.
28. Lee, J. and Hammer, J. (2011). Gamification in education: What, how, why bother?, *Academic Exchange Quarterly*, 15(2), pp. 1-5.
29. Lo, P., Chao-chen Chen, J., Dukic, Z., Youn, Y., Hirakue, Y., Nakahima, M. and Yang, G. (2014). The roles of the school librarians as information literacy specialists. *New Library World*, 115(7/8), pp. 314-339.
30. Luetkemeyer, J.R. (2017). Are school librarians ready to lead mandated digital integration? A survey of Florida's K-12 school library professionals, *School Libraries Worldwide*, 23(1), pp. 56-83.
31. Lupton, M. (2016). Adding value: Principals' perceptions of the role of the teacher-librarian, *School Libraries Worldwide*, 22(1), pp. 49-61.
32. Medica-Ružić, I. and Dumanić, M. (2015). Gamification in education, *Informatologija*, 48(3-4), pp.198-204.
33. Ministarstvo znanosti, obrazovanja i športa RH (2000). Standard za školske knjižnice. *Narodne novine*, 34. Pretraženo 5. lipnja 2017. na: http://narodnenovine.nn.hr/clanci/sluzbeni/2000_03_34_698.html
34. Montiel-Overall, P. (2005). Toward a theory of collaboration for teachers and librarians, *School Library Media Research*, 8. Pretraženo 11. travnja 2018. na: http://www.ala.org/aasl/sites/ala.org.aasl/files/content/aaslpubsandjournals/slri/vol8/SLMR_TheoryofCollaboration_V8.pdf
35. Moreillon, J. (2013). Educating for school library leadership: Developing the instructional partnership role, *Journal of Education for Library and Information Science*, 54 (1), pp. 55-66.
36. Reynolds-Keefer, L. and Johnson, R. (2011). Is a picture is worth a thousand words? Creating effective questionnaires with pictures, *Practical Assessment, Research & Evaluation*, 16(8), pp. 1-7.
37. Richey, J. (2014) School librarian's experiences with Evidence-Based Library and Information Practice, *School Library Research*, Pretraženo 11. travnja 2018. na: [http://www.ala.org/aasl/slrvolume17/richey-cahill\(2017\)](http://www.ala.org/aasl/slrvolume17/richey-cahill(2017))
38. Saulačić, A. (ur.) (2017). *XXIX. Proljetna škola školskih knjižničara Republike Hrvatske: Kurikulum knjižničnog odgoja i obrazovanja – put prema kritičkom mišljenju, znanju i osobnom razvoju* (Zbornik radova). Zagreb: Agencija za odgoj i obrazovanje, Pretraženo 30. prosinca 2017. na: http://www.azoo.hr/images/izdanja/29_skola_knjiznicara.pdf

39. Šušnjić, B. (ur.) (2018). *XXX. Proljetna škola školskih knjižničara Republike Hrvatske: Tradicija i suvremenost u radu školskog knjižničara*. Hotel Korinthia, 18-21 travanj. Zagreb: Agencija za odgoj i obrazovanje. Pretraženo 30. travnja 2018. na: http://knjiznicari.skole.hr/skupovi/pssk_2018
40. Tam, A., Choi, S., Tkalcović, A., Zheng, J.X. and Dukić, Z. (2017). School Librarians in Action: A Comparative Study of School Library Programs in Croatia and Hong Kong. Paper presented at the 46th International Association of School Librarianship 2017 Conference, Long Beach, California, USA.
41. Todd, R. J. (2009). School librarianship and evidence based practice: Progress, perspectives, and challenges, *Evidence Based Library and Information Practice*, 4 (2), pp. 78-96.
42. Udina K. (2014) Emerging Technologies or Technophobia in School Libraries Survey: Technology and Learning in School Libraries in Croatia. In: Kurbanoglu S., Spirane S., Grassian E., Mizrachi D., Catts R. (eds) *Information Literacy. Lifelong Learning and Digital Citizenship in the 21st Century*. ECIL 2014. Communications in Computer and Information Science, vol 492. Springer, Cham
43. Warning, P., Chan, R.C.H., Ma, B.H.Y., Chu, S.K.W. and Wu, W.W.Y. (2013). The educational roles of primary and secondary school teacher-librarians in Hong Kong. Paper presented at the 42nd International Association of School Librarianship 2013 Conference, Bali, Indonesia.
44. Wine, L.D. (2016). School librarians as technology leaders: an evolution in practice, *Journal of Education for Library and Information Science*, 57(2), pp. 207-220.
45. Zorica, M.B. and Dukic, Z. (2016). Roles and Practices of School Librarians in Digital Age: A Study from Croatia. Paper presented at the 45th International Association of School Librarianship 2016 Conference, Tokyo, Japan.

Communication through comic books: The analysis of media literacy lesson in a school library

Abstract

This paper explores how primary school students perceive and estimate a media literacy class taught in the school library. The intention is also to test the model for evaluating the educational performance of teacher librarians for the purpose of improving their professional practices. The observed class was about comic books and was planned and performed in collaboration between teacher librarian and classroom teacher. The lesson was performed in four stages: (a) introducing the main characters from the comic book about the character Durica by using puppets, (b) direct instruction about comic books features combined with student activities, (c) students' work on creating a photo comic with Comic Life, and (d) testing students' knowledge with Plickers. The teaching process was researched by applying the mixed methods approach. Empirical data were collected and analyzed by applying quantitative and qualitative methods. At the end of each teaching stage, students were given a short questionnaire and asked to estimate how they felt about the previous lesson stage. By the end of the whole lesson, there was a short group interview (focus group) with seven students aiming to get more information on students' opinions about the class, their satisfaction with the individual components of the class and satisfaction with their own participation in the class. Quantitative data (questionnaire) were processed by applying simple descriptive statistics, and qualitative data (focus group) were analyzed by applying thematic analysis. The conclusion is that most of students liked the class session since they felt good about it. They liked best the knowledge testing with Plickers and working on their own photo comic using Comic Life. Students were mostly satisfied with their own work in the class and some

wanted to improve their results in a knowledge testing quiz in the future. Research results may serve as input for the evidence- based practice approach to school librarianship.

Keywords: *library instruction, students' satisfaction, web 2.0 tools, evidence-based practice, empirical research*